

Amoniak

Kaj je amoniak?

Amoniak - (NH_3) je plin z značilnim ostrim vonjem, zelo dobrno topen v vodi, hidroioskopen, je reducent.

Z vodo protolitsko reagira:

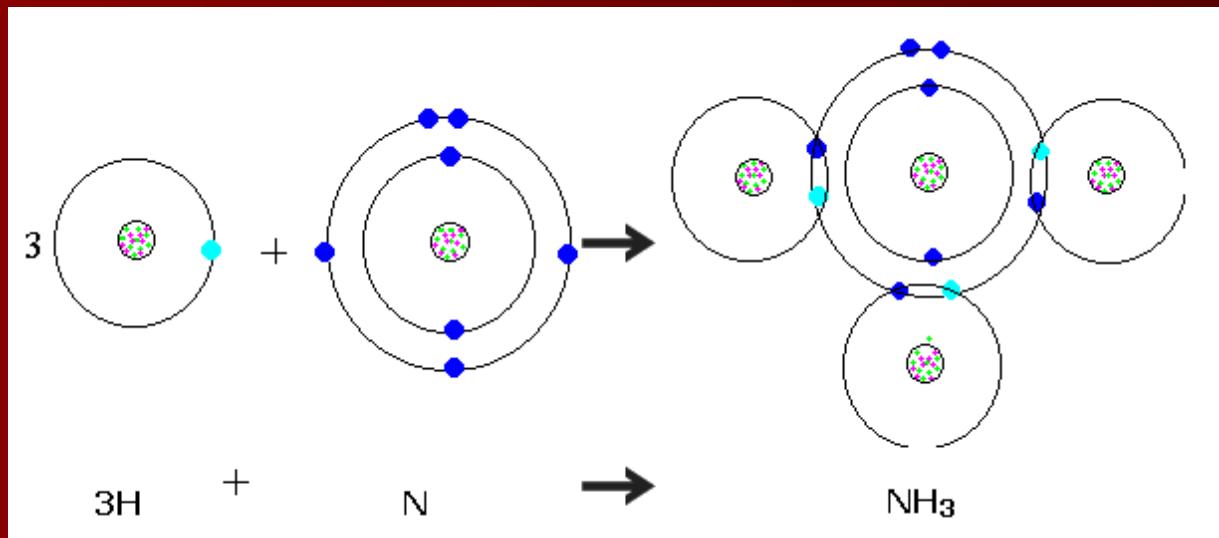
z mnogimi kovinskimi solmi pa kompleksne spojine: $\text{CuSO}_4 + 4 \text{NH}_3 \rightarrow [\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]\text{SO}_4$

Tekoči amoniak je vodi priborljivo topilo. V njem reagirajo amonijeve soli kot kisline, amidi pa kot base. Neutralizacija poteka po enotrični reakciji: $\text{NH}_4^+ + \text{NH}_3 \rightarrow 2 \text{NH}_2^-$.

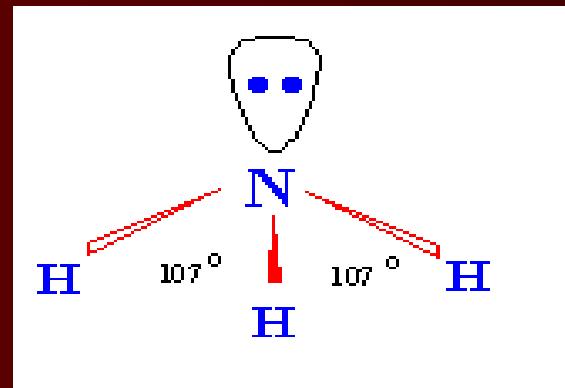
V tekočem sta reaktivji tudi alkalijske in zemeljske kisline. Molekula NH_3 je polarna in je dobrotočilo za polarne spojine, voda tudi vodljivoce vezil in je v trdi in tekoči obliki podobna vodi.

Zgradba amoniaka

Amoniak spada med polarne molekule. Zgrajen je iz atoma dušika in treh atomov vodika. Med njimi nastopa kovalentna polarna vez.

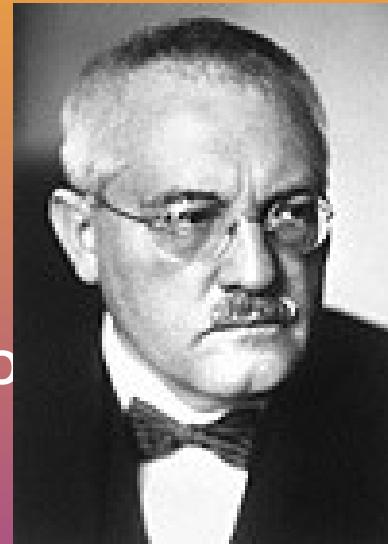
Amoniak vsebuje le en nevezni elektronski par. Zgradba molekule se spremeni zaradi tega, ker nevezni elektronski par povzroči negativni naboj na dušikovem atomu. Negativni naboj odbija elektronski par v vezi dušik - vodik. Spojina ima piramidalno obliko.

Pridobivanje

Tehnično se amoniak pridobiva po tako imenovanem Haber-Boschevem postopku.

Reakcijsko zmes dobimo v plinskem generatorju na razžarjeni koks z izmeničnim vpihavanjem zrak: $4\text{N}_2 + \text{O}_2 + 2\text{C} \rightarrow \text{N}_2 + 2\text{CO}$
in vodno paro : $\text{H}_2\text{O} + \text{C} \rightarrow \text{H}_2 + \text{CO}_2$

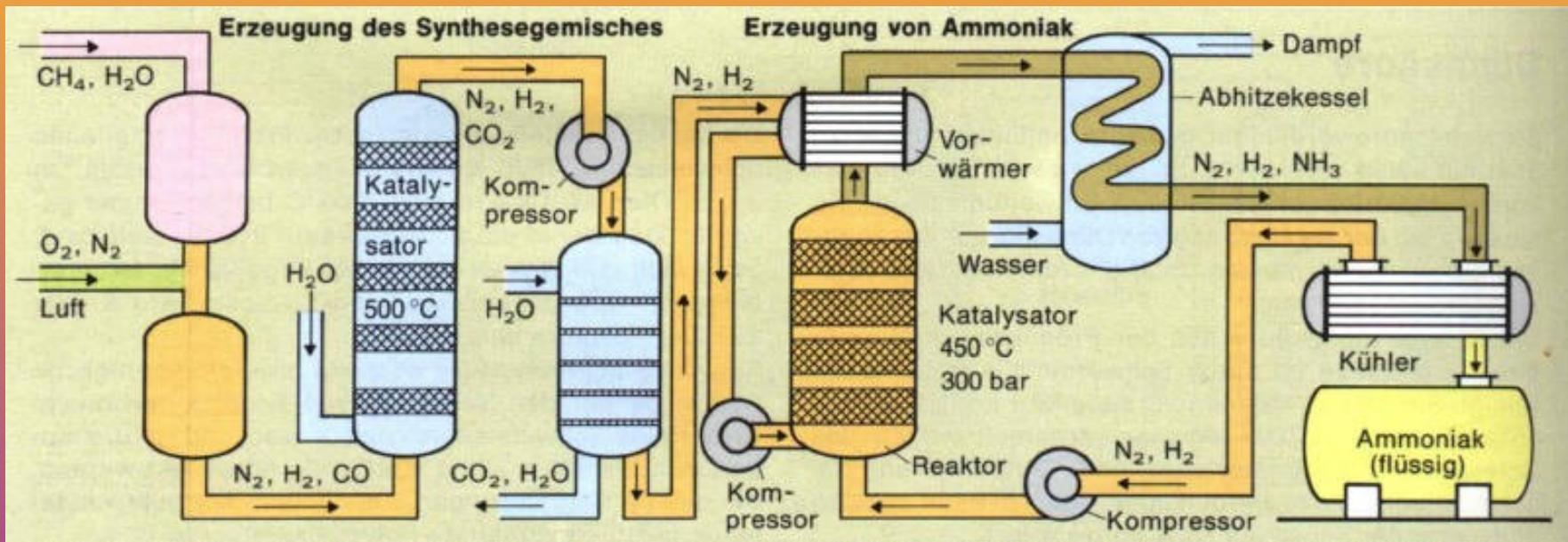

Nastali CO_2 nato raztopimo v vodi pri povišanem tlaku. Amoniak nastaja po ravnotežni reakciji: $3\text{H}_2(\text{g}) + \text{N}_2(\text{g}) \rightleftharpoons 2\text{NH}_3(\text{g})$, kjer so optimalni pogoji relativno visok tlak in relativno nizka temperatura, kot katalizator se uporablja železo.

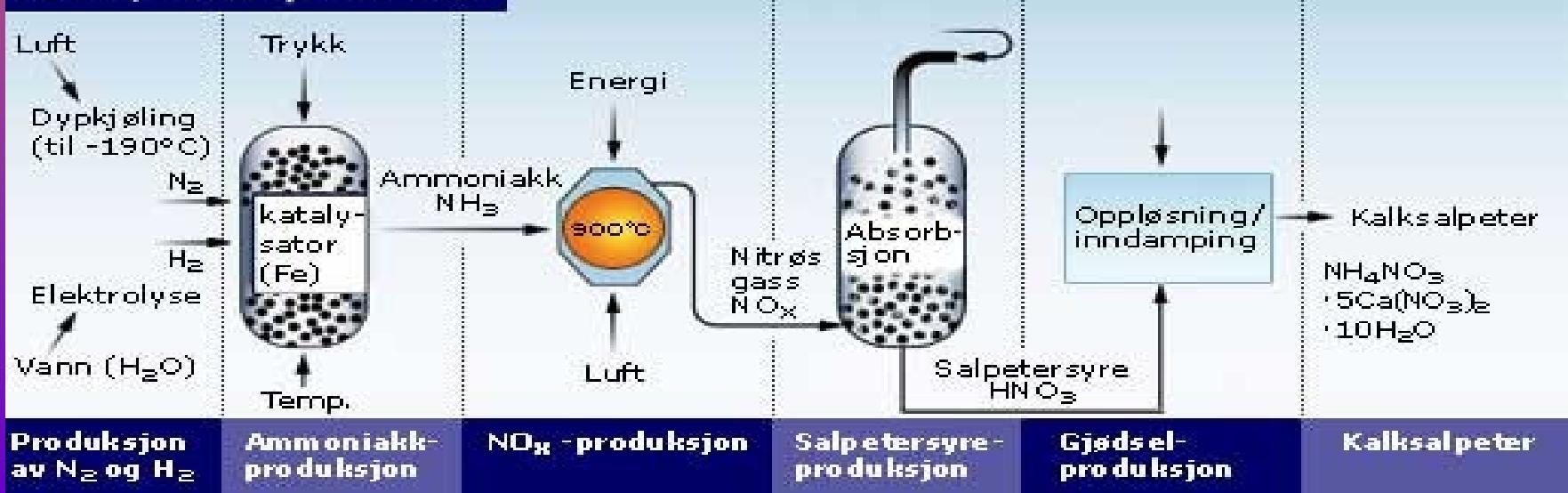
V laboratoriju dobimo amoniak s predvidenim segrevanjem amonijevih soli s hidroksidi:
 $\text{NH}_4^+ + \text{OH}^- \rightarrow \text{NH}_3 + \text{H}_2\text{O}$

Haber- Boschev postopek

Haber/Bosch-prosessen:

Uporaba

Uporablja se za kemijske sinteze: za pridobivanje dušikove(V) kisline in njenih derivatov (gnojil, eksploziv, barvil,...), za amonijeve soli, sečnino, vodikov cianid, amine in amide ipd.

Raztopina amoniaka v vodi obstaja v ravnotežju: $\text{NH}_3 + \text{H}_2\text{O} \leftrightarrow \text{NH}_4^+ + \text{OH}^-$, vsebuje ione amonijevega hidroksida (NH_4OH). Je šibka baza, iz katere nastajajo amonijeve soli. Uporablja se za nevtralizacijo kislin, kot sredstvo za raztopljanje CuO v čistilih za kovine, za umetna gnojila.

Amonijeve spojine

Amonijev klorid - (NH_4Cl) ; bela vodotopna, kristalinična, trdna snov. Nastaja pri reakciji amonijevega hidroksiada in klorovodikove kislino: $\text{NH}_4\text{OH} + \text{HCl} \rightarrow \text{NH}_4\text{Cl} + \text{H}_2\text{O}$.

Uporablja se pri spajkanju, za suhe galvanske člene, kot gnojilo, v medicini kot zdravilo proti bronhialnemu katarju.

Amonijev sulfat - ($(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$) ; bela, vodotopna, kristalinična, trdna snov, ki nastaja v reakciji med amoniakom in žveplovo(VI) kislino. Uporablja se kot vir dušika za pridobivanje kvasa in za zaščito papirja pred ognjem.

Amonijev nitrat - (NH_4NO_3) ; bela, vodotopna, kristalainična, trdna snov, ki se tvori pri reakciji amonijevega hidroksida z razredčeno dušikovo(V) kislino. Pri segrevanju oddaja N_2O (smejalni plin). Uporablja se kot surovina za gnojila in eksploziva.

Hidrazin - ($\text{H}_2\text{N-NH}_2$) ; je tekočina, ki nastane pri oksidaciji amoniaka z natrijevim kloratom(I); prisotnost kovinskih ionov usmeri reakcijo v nastanek $\text{N}_2 : \text{NH}_3 + \text{NaOCl} \rightarrow \text{NH}_2\text{-NH}_2 + \text{NaCl} + \text{H}_2\text{O}$.

Je močnejši reducent od amoniaka, šibkejša dvoprotonska baza od amoniaka. Hidrazin je obstojna spojina , tvori obstojni hidrat, ki se meša z vodo, pri višjih temperaturah eksplozivno razpade. V zmesi z vodikovim peroksidom in ali dušikovim tetraoksidom se uporablja kot raketno gorivo.

Vodikov azid - (HN_3) ; Pri sobni temperaturi je tekočina, šibka kislina, ki tvori soli *azide* : $\text{HN}_3 \rightarrow \text{H}^+ + \text{N}_3^-$; Kislina rada eksplodira: $2 \text{HN}_3 \rightarrow \text{H}_2 + 2 \text{N}_2$, tudi azidi težkih kovin, kot sta $\text{Pb}(\text{N}_3)_2$ in AgN_3 . Je oksidant : $\text{Cu} + 3 \text{HN}_3 \rightarrow \text{Cu}(\text{N}_3)_2 + \text{N}_2 + \text{NH}_3$. Dobimo ga pri oksidaciji hidrazina z dušikovo(III) kislino: $\text{HNO}_3 + \text{H}_2\text{N}_2 \rightarrow \text{HN}_3 + 2 \text{H}_2\text{O}$; pri reakciji dušikovega oksida z natrijevim amidom: $\text{NaN}_3 + \text{N}_2\text{O} \rightarrow \text{NaN}_2 + \text{N}_2$.

Viri:

www.google.com

<http://www2.arnes.si/~ssplfabr/amoniak.htm>

http://projekti.svarog.org/periodni_sistem/elementi/007.htm

Lawrie Ryan: Kemija- Preproste razlage kemijskih pojavov